

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף כב

(בעמוד הקודם)

אביי ורבא נחלקו האם יאוש שלא מדעת הוא יאוש או לא.

ת"ש הגנב שנטל מזה: גנב שלקח חפץ מאדם אחד ונתן אותו לאדם אחר, וכן גזלן שעשה כן ('גנב' גונב בסתר, 'גזלן' גונב בגלוי ובכח), וכן נהר (כגון נהר 'הירדן') ששטף את החפצים מחצר של אדם אחד והשליך אותם לחצר של אדם אחר. בכל אלו זכה המקבל בחפצים.

בשלמא: בגזלן ונהר מובן מדוע זכה המקבל, כי הבעלים יודע שהחפץ נלקח ממנו והוא מתייאש. אבל בגנב שבא בסתר יתכן שהוא לא יודע. ואם כן מוכח שיאוש שלא מדעת הוא יאוש כדעת רבא, וקושיא על אביי

דחיה: תרגמה רב פפא: 'הגנב' כאן הכוונה לליסטים מזויין שגזל את החפץ בכח. הגמרא מקשה אי הכי זהו בדיוק 'גזלן' שכבר כתוב בכרייתא? ומתרצת שהברייתא מדברת בשני סוגים של גזלן, אחד 'גזלן' שגונב בגלוי ובכח, והשני גנב שמסתתר מבני אדם אבל הוא גונב את החפץ בכח.

ת"ש שטף נהר קוריו: שטף הנהר את הקורות שלו והניח אותם בשדה חבירו, הרי אלו של חבירו, בגלל שנתייאשו הבעלים. הגמרא מדייקת מלשון הבריתא 'בגלל שנתיאשו הבעלים' שדוקא כאן ששטיפת הנהר יש לה פרסום והבעלים יודע שנשטפו קורותיו הרי אלו שלו, אבל בסתם איבדה שאין לה פרסום (ואין בה סימן) והבעלים לא יודעים שהיא נאבדה אסור לקחתה. ראייה כאביי שיאוש שלא מדעת לא הוא יאוש וקושיא לרבא!

דחיה: הכא במאי עסקין כשיכול להציל: מדובר במקרה שהבעלים עדיין יכול להציל את קורותיו מהנהר, ולכן בסתמא הוא לא מתייאש. (אך קשה אם כן מדוע באמת הוא התייאש? והדבר יתבאר להלן).

הגמרא מקשה אי הכי מדוע אומרת הברייתא בסיפא שאם היו הבעלים **רודפים אחר הקורות להצילם** חייב להחזיר? והרי אם מדובר במקרה שהבעלים יכול להציל את הקורות, גם אם הם לא רודפים אחריהם חייב להחזירם כי הם לא מתייאשים מהם.

ומתרצת הכא במאי עסקינן שניתן להציל אותם רק על ידי הדחק, כלומר במהירות. ולכן אם הבעלים רודפים אחרי הקורות הם לא מתייאשים מהם, אבל אם הם לא רודפים אחריהם בודאי שהם התייאשו. (וזו כוונת הברייתא ברישא 'מפני שנתיאשו הבעלים' כלומר בגלל שהם לא רודפים אחריהם סימן שהם התייאשו).

[הרחבת הביאור: ואם כן אין לדייק מכאן לסתם אבידה שאין לה פרסום שמותר לקחתה רק אם נתיאשו הבעלים בפועל. כי דוקא כאן שהבעלים יודע על שטיפת הנהר והוא יכול לרדוף אחריו מיידי, על המוצא לבדוק האם הבעלים רודפים אחרי המציאה או לא. אבל בסתם מציאה אין צורך לבדוק, כי הבעלים לא יכול להצילה כלל ומותר למוצא לקחתה אפילו קודם יאוש].

ת"ש כיצד אמרו התורם: באיזה מקרה אמרו שהתורם שלא מדעת חבירו תרומתו תרומה? במקרה שהלך לשדה חבירו ותרם את פירותיו שלא ברשות. שאז אם הבעלים של השדה 'חושש משום גזל' כלומר מסתכל על המעשה של חברו שתרם כ'גזל', אין תרומתו תרומה. אבל אם לאו תרומתו תרומה.

ואיך הוא יודע מה ההסתכלות של הבעל הבית? התשובה: אם בא בעל הבית ומצא אותו לאחר התרומה ואמר לו 'כלך אצל יפות' כלומר 'למה לא תרמת מהפירות היותר יפים?'. בודקים את השדה, ואם באמת יש לו פירות יותר יפים, תרומתו תרומה. כי בעל הבית התכוין לומר לו שהוא מרוצה מהתרומה וחבל שהוא לא תרם מהיותר יפים. אבל אם אין לו פירות יותר יפים, אין תרומתו תרומה. כי בעל הבית לא מרוצה מהתרומה שלו והוא התכוין לומר לו בציניות 'למה לא גזלת את הפירות היותר יפים שלי'.

ואם ליקטו הבעלים עוד פירות והוסיפו על התרומה, בכל מקרה תרומתו תרומה כי בודאי הם מרוצים מכך. עד כאן הברייתא.

מדוע אם נמצאו פירות יפים יותר תרומתו תרומה? והרי כאשר הוא תרם בעל הבית לא ידע שהוא תורם, ולאחר שנודע לו והוא שמח בזה מתברר למפרע שהתרומה תרומה. אם כן מוכח שבמקרה שתהיה ידיעה בהמשך אין חיסרון שעכשיו אין את הידיעה. וראייה לרבא שיאוש שלא מדעת הוי יאוש, וקושיא לאביי!

תרומה רבא אליבא דאביי: רבא מתרץ לשיטת אביי - מדובר שהבעלים מינה אותו שליח לתרום והוא יודע מהתרומה.

והגמרא עוצרת ומוסיפה שכך גם מסתבר לומר. משום שאם הוא לא היה ממנה אותו שליח הרי הוא לא היה יכול לתרום כלל! כי את דין שליחות בתרומה לומדים מהפסוק **”כִּן תְּרִימוּ גַם אִתֶּם תְּרוּמַת ה'”** לרבות שלוחכם, וזוקא כמו 'אתם' דהיינו כמו שאתם מפרשים מדעתכם כך השליח צריך להפריש מדעתכם.

אלא הכא במאי עסקינן: והגמרא ממשיכה לבאר. מדובר שהוא מינה את חברו שליח ולא אמר לו מהיכן לתרום. וסתם דעתו של בעל הבית שיתרום מהפירות הבינוניים. אבל השליח הלך ותרם מהפירות היפים. ובא בעל הבית וראה את התרומה ואמר לו 'למה לא תרמת מהיותר יפים?' ואנו לא יודעים אם כוונתו ברצינות והוא מצטער מדוע הוא לא תרם מהיותר יפים, או כוונתו בצניות והוא לא מסכים לתרומה הזו. וכדי לדעת את כוונתו, בודקים האם יש יותר יפים או לא. וכנ"ל.

אמימר ומר זוטרא ורב אשי: נפגשו בכוסתן של מרי בר איסק. בא האריס שלו והניח לפניהם תמרים ורימונים. אמימר ורב אשי אכלו אותם ואילו מר זוטרא לא אכל. בין כך ובין כך הגיע מרי בר איסק ואמר לאריס שלו 'למה לא הבאת לרבנים מהפירות המשובחים?' והלך. אמרו אמימר ורב אשי למר זוטרא 'עכשיו מדוע אתה לא אוכל?' (כלומר מדוע אתה חושש שהבעל הבית לא מסכים לתת לנו את הפירות), והרי למדנו לגבי תרומה שהתורם משדה חבירו ובא בעל הבית ואמר לו 'כלך אצל יפות' ויש פירות יפים יותר תרומתו תרומה, וכנ"ל!

אמר להו (מר זוטרא) הכי אמר רבא: זוקא לגבי תרומה אומרים כן, כי זו מצוה ונוח לאדם שתיעשה המצוה בצורה מהודרת. אבל כאן יתכן שהבעל הבית מתבייש ולכן הוא אומר שהיה לו לתת להם מהפירות היותר יפים, אך באמת הוא לא היה מעוניין שיתן להם כלל.

ת"ש עודהו הטל עליהן: פרי מוכשר לטומאה (- יכול לקבל טומאה) רק אם נפלו עליו מים לאחר שנתלש, שנאמר **”וְכִי יִתֵּן מֵיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנְּבִלָתָם עָלָיו טֹמֵא הוּא לָכֶם”**.

המניח את פירותיו על הגג וירד עליהם טל. אם כשהטל עליהם הוא שמח בטל, נחשב הדבר ל'כי יתן' והפירות הוכשרו לקבל טומאה. אבל אם כבר התייבש הטל שעליהם אפילו שעכשיו הוא שמח בטל, הם לא הוכשרו לקבל טומאה.

טעמא מאי: וטעם הדבר שהם לא הוכשרו, בגלל שאנו לא אומרים שאם עכשיו הוא שמח בטל מתברר למפרע שהוא היה שמח בשעה שהטל היה עליהם. ואם כן גם ביאוש לא נאמר שבגלל שאחר כך הוא מתייאש מתברר למפרע שכבר בשעה שהחפץ נאבד הוא התייאש. וקושיא לרבא.

תירוץ: שאני התם: הכתיב בפסוק ללא הניקוד נקרא "וְכִי יִתֵּן" (כי לפי הקרי היה צריך להיות כתוב "וּתֵּן" עם אות 'ו'), ללמד שעל הבעלים לתת את המים על הפירות, ולכן לא מועיל שידעו שהם הוכשרו קודם לכן.

קושיא: אי הכי: אם כן גם במקרה שהוא שמח כשהטל עדיין עליהם, לא יועיל הדבר להכשיר את הפירות, כי הוא לא נתן את המים בעצמו עליהם!

תירוץ: התם כדרב פפא: נאמר "וְכִי יִתֵּן מֵיִם עַל זֶרַע וְנִפְּל מִנְּבִלָתָם עָלָיו טֹמֵא הוּא לְכֶם", כיון שהפסוק נכתב ללא ניקוד הוא נקרא בלשון "וְכִי יִתֵּן" משמע שהאדם נתן את המים על הפרי בעצמו, מאידך הקרי הוא "וְכִי יִתֵּן" משמע שהמים נפלו על הפרי מעצמם. אלא מכאן לומדים שגם כשהמים נפלו מאליהם על הפירות, הדבר צריך להיות כמו באופן שהאדם נותן את המים בעצמו עליהם, דהיינו שהם יפלו עליהם לרצונו ואז הפרי מוכשר לקבל טומאה.

ת"ש דא"ר יוחנן וכו'.

מי שאבודה הימנו: המילה 'ממנו' שבפסוק מיותרת, ללמד שדוקא אבידה כזו שהיא אבודה רק מבעליה אבל מצויה אצל כל אדם, חייב להחזיר אותה. אבל אם היא לא מצויה אצל אף אדם, אינו צריך להחזירה. ולכן אבידה ששטפה נהר מותר לקחתה.

ואיסורא דומיא דהיתירא: מהפסוק הנ"ל למדנו על 'אבידה אסורה בלקיחה' דהיינו המצויה אצל כל אדם, וכן על 'אבידה המותרת בלקיחה' דהיינו שאינה מצויה אצל אף אדם. ואם כן יש להקיש אותם זו לזו. כמו שאבידה שמותרת בלקיחה אין הבדל בין אם יש בה סימן או לא, כך גם אבידה שאסורה בלקיחה אין הבדל אם יש בה

סימן או לא. כלומר גם אם אין בה סימן והבעלים יתייאשו ממנה לאחר זמן, אסור עכשיו לקחתה! תיובתא לרבא.

והלכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם: אלו ראשי תיבות של סוגיות שבהם נחלקו אביי ורבא והלכה כאביי, ואחת מהן היא "אוש שלא מדעת".

א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי: לאחר שרבא נשאר כתיובתא, איך אנחנו אוכלים את התמרים שנשורים ברוח? והרי כשהם נושרים הבעלים עדיין לא יודעים שהם נפלו מהם והרי זה "אוש שלא מדעת".

אמר ליה: מכיון שיש שקצים ורמשים שאוכלים את התמרים הבעלים כבר מראש מתייאשים מהם.

יתמי דלאו בני מחילה נינהו מאי: אמר לו רב אחא ברה דרבא - אולי השטח שבו נמצא העץ שייך ליתומים והם אינם בני מחילה!

אמר ליה (רב אשי) באגא: בגלל שיש שטח קטן של יתומים בתוך הבקעה, אנו לא מחזיקים את כל הבקעה כקרקע של יתומים ולא אוסרים את כל העצים מספק.

(אמר לו רב אחא בריה דרבא) מוחזק ועומד מאי? כרכתא מאי?: קרקע הידועה לנו שהיא של יתומים מה דין התמרים שנשרו? וכן דקלים המוקפים בגדר שאין בעלי חיים נכנסים לתוכם מה דין התמרים שנשרו? אמר לו רב אשי - אכן אסור לאכול את התמרים הללו.

*

למדנו במשנה המוצא 'כריכות' (- עומרים קטנים) ברה"ר הרי אלו שלו, והמוצא ברה"י חייב להכריז.

אמר רבה ואפילו בדבר שיש בו סימן: גם אם יש בהם סימן הרי אלו שלו. מכאן מוכח שרבה סובר 'סימן העשוי לידרס' לא הוי סימן. דהיינו בגלל שאנשים דורכים ברשות הרבים על העומרים ומקלקלים את הסימן שעליהם, ממילא בעל העומרים כבר לא סומך על הסימן והוא מתייאש. ולכן אפילו אם הסימן לא התקלקל, כבר מותר לקחת אותם.

אבל רבא חולק על רבה וסובר שהמשנה מדברת על עומרים שאין בהם סימן, אבל אם היה בהם סימן חייב להכריז. כי לשיטתו 'סימן העשוי לידרס' הוא סימן, משום שעדיין הבעלים סומך עליו ואינו מתייאש.

ואיכא דמתני להא שמעתא באנפי נפשה: יש השונים את השמועה הזו בפני עצמה ולא על המשנה שלנו. דהיינו שרבה ורבא נחלקו האם סימן העשוי לידרס הוא סימן או לא. ועל כך מובאת משנתנו - תנן כריכות ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י נוטל ומכריז.

היכי דמי: איך מדובר? אם מדובר בעומרים בלי סימן, קשה מדוע ברה"י צריך להכריז הרי אין מה להכריז? אלא מדובר שיש בהם סימן ובכל אופן המוצא אותם ברה"ר הרי אלו שלו, בגלל שאנשים דורסים עליהם. מוכח שסימן העשוי לידרס לא הוא סימן. וקשה על רבא!

דחיה: אמר לך רבא: באמת מדובר בעומרים בלי סימן, ומה שהקשינו מדוע ברה"י נוטל ומכריז והרי אין בהם סימן? התשובה היא שהוא מכריז רק 'מצאתי אבידה במקום פלוני', ומי שאיכד שם משהו יבוא ויאמר מה הוא איכד, ואם הוא יאמר שאיכד עומרים הוא יתן לו אותם.

ורבה אמר: אמנם רבה חולק וסובר שמקום אינו סימן. ולכן בהכרח מדובר בעומרים שיש בהם סימן, וברה"ר אינו צריך להכריז כי סימן העשוי לידרס אינו סימן.

דאיתמר מקום: וכמו שלמדנו שרבה ורבא נחלקו בדבר זה, האם מקום הוא סימן או לא.